

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

6. deň Kríza v Kafarnaume

Neuplynulo veľa času, odkedy chceli Nazaretčania Ježiša zhodiť zo skaly, a pre Miriam prišiel nový úder – rodina usúdila, že Ježiš sa pomiatol. Po incidente v nazaretskej synagóge príbuzní s ním nadobro stratili trpezlivosť. K tomu chýry o jeho účinkovaní po širom okolí boli pre nich ako olej do ohňa: „Nestačí, že nás zahanbil pred všetkými rodákmi, a ešte robí problémy aj po celej Galilei. Namiesto toho, aby sa staral o svoju matku, ohrozuje nielen seba, ale aj celú rodinu!“

Pre lepšiu predstavu o tomto konflikte si treba uvedomiť, že v staroveku, ba ešte viac v židovstve rodinné klany držali silno pospolu a brali za seba navzájom zodpovednosť. Nemusíme mať preto príbuzným moc za zlé, že nevedeli Ježiša pochopiť. Asi ich hnevalo, že sa vytŕča a žije štýlom, ktorému nerozumeli. A potom, bolo len prirodzené, že sa navzájom potvrdzovali vo svojom príúzkom videní. Akiste bol v rodine aj nejaký úctyhodný starec, ktorého mienka zavážila. Ježišovi v duchu zazlievali možno aj to, že im ubudla výhodná pracovná sila, ktorú Miriam i napriek snahe vlastnými silami doplniť nemohla. Už na neho nemali inú páku, ako jeho matku.

Za zámienku im slúžilo asi aj to, že proti všetkým vtedajším zvyklostiam ako prvorodený opustil svoju matku – vdovu. Zaiste to nezabudli vyhadzovať na oči ani jej. Naliehali, aby zakročila. Podľa evanjelia sa Miriam ocitla medzi Ježišom a príbuznými ako medzi dvoma mlynskými kameňmi. Asi už dlhé roky mlčky sledovala medzi nimi rastúce, akoby bezvýchodiskové napätie. Nepresvedčovala ich slovami. Pri vznetlivej orientálnej mentalite by to malo presne opačný účinok. Napokon verná Ježišovho štýlu nenásilia: *Ak ťa niekto núti, aby si s ním šiel jednu míľu, choď s ním dve...*¹, privolila. Zrejme usúdila, že najmúdrejšie bude s príbuznými ísť do na míle vzdialeného Kafarnauma. Môžeme si len predstavovať, s akými pocitmi v srdci, s akou úzkosťou. Nemala to také jasné, ako my dnes, aby vedela, čo sa vlastne okolo Ježiša deje. Treba zachraňovať Ježiša alebo rodinu? Možno ju napadli i pochybnosti: Čo ak majú pravdu Nazaretčania? A čo ak mu naozaj hrozí nebezpečenstvo a treba ho ochrániť? Znovu a znovu pri ňom zažívala Božie prekvapenia.

Ježiš sa pre príbuzných vymykal akejkolvek ich doterajšej skúsenosti. Nebol burič, a nebol ani podriadenou bábkou. Nekonal žiadne zlo, iba dobro, a predsa popudzoval farizejov a zákonníkov. Nestaval sa proti rímskej moci, ale keďže sa zastával posledných, bol aj v ich očiach nebezpečný. Lukáš vyjadril Ježišov postoj pred jeho cestou do Jeruzalema

¹ Porov. *Mt 5, 39 – 42.*

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

slovami, že si zatvrdil tvár, čiže bol neoblomný v poslušnosti Otcovi a zverenému poslaniu.² Pre príbuzných všetkých čias bývajú takéto postoje zväčša neúnosné.

Evanjelium nedefinuje jednoznačne príbuzenské vzťahy Ježišových bratov a sestier s Miriam, ale viackrát naznačuje ich hlbokú vzájomnosť. Pravdepodobne to boli Ježišovi bratranci a sesternice, dokonca to mohli byť deti Jozefovho brata a Miriaminej sestry zároveň, možno siroty, o ktoré sa Miriam už od útleho detstva starala. Ak však Miriam išla s nimi, ich vzťahy museli byť úzke. Nijako nemôžeme túto stať bagatelizovať alebo odsúvať nabok, lebo o napätí Ježiša s príbuznými sa zmieňujú – ako o málocom – všetci evanjelisti.³ Zvlášť stručný evanjelista Marek, z ktorého vychádzali Matúš i Lukáš, je pri opise tejto situácie dosť ostrý. Neváha pridať, že Ježiš nielenže nebol prijatý vo svojej dedine, ale ani medzi príbuznými, ba doslova ani vo vlastnom dome. Nebolo by čestné dodatočne, našou idealizáciou retušovať tento evanjeliový úryvok, ktorý hovorí o napätí medzi Ježišovou pokrvnou rodinou a novovznikajúcou duchovnou rodinou. Veď prináša vzácny fragment aj o Miriam, ktorá zrejme už dávno patrila do oboch. Ale ostatných pokrvných ešte čakala cesta premeny.

Pamätáme si, keď Natanael, budúci učeník, prvýkrát počul o Ježišovi, ako prostoreko vyslovil verejnú mienku, či môže byť z Nazareta niečo dobrého! Ak to adresoval na Ježiša, zaiste sa to vzťahovalo aj na Miriam. Ani ona nebola medzi svojimi hneď prijatá ako dáka prorokyňa. Možno si pri myšlienke na Ježišovu situáciu spomenula na proroka Jeremiáša, ktorého mala rodina tiež za pomäteného. A možno aj na Jakubovu ženu Liu, ktorá bola ako ona celé roky v úzadí, a predsa práve ňou prešla línia nadchádzajúcej spásy.

„Blahoslavení tichí, lebo oni budú dedičmi zeme.“ Mt 5, 5

Akokoľvek, „učeníkov“ okolo seba už má aj Miriam. Zatiaľ takých, ktorí Ježiša zapierajú, hanbia sa za neho, ba považujú ho za blázna. V Ježišovej škole sa však naučila čakať. Práve preto vycítila, že teraz treba mlčať, a nechala sa prinútiť ísť s nimi? Pochopila, že Ježiš jej zveril najťažšie pole evanjelizácie – vlastnú rodinu, spolurodákov? Miriam zaiste chápala aj to, že sa oplatí obetovať za zopár duší, tak ako donedávna žila pre jediného syna. S milujúcim materským srdcom mohla snívať, že raz aj z príbuzných budú stĺpy Ježišovho kráľovstva. Len treba vyčkať, pretrpieť, prehltnúť a milovať. Nevzdorovať, radšej sa odovzdať.

Na skoro deň cesty pešo smerom na východ od Nazareta sa rozprestiera veľké a hlboké Genezaretské jazero, ľudovo známe ako Galilejské more, ktoré dodnes zásobuje Izrael pitnou

² Porov. Lk 9, 51.

³ Porov. Mk 3, 32 – 33; Mt 12, 46 – 50; Lk 8, 19 – 21; Jn 7, 2 – 5; Mk 6, 4.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

vodou. V Ježišových časoch pri ňom s okolitými pasienkami dominoval Kafarnaum, stredisko obchodu s rybami. Keď ta príbuzní aj s Miriam prišli, aby odviekli Ježiša domov, odkázali mu, že ho čakajú pred domom. Miriam aj teraz mlčky sleduje, čo sa bude diať. Ježiš nazaretskej delegácii, ktorá sa k nemu pre prirodzenú telesnú stráž učeníkov nedostala, pred všetkými odpovedá: „*Mojou matkou a mojimi bratmi sú tí, čo počúvajú Božie slovo a uskutočňujú ho*“ (Lk 8, 21).

Možno i nás bodlo pri srdci. No Miriam sa už dávno naučila počúvať ťažké veci. A Ježiš vie, že tieto naoko tvrdé slová jeho matka zvládne. Veď seba nepovažuje za dôležitú. Pravá vnútorná autonómia je podmienkou každej opravdivej lásky, aj tej medzi Ježišom a jeho matkou. A príbuzní od Ježiša dostali, čo potrebovali. Miriam si len mlčky mohla pomyslieť: „A teraz sa môžeme vrátiť domov.“ No je tu ešte jeden odkaz pre nás: Ak Ježiš nazval učeníkov svojou matkou, tak Miriam je podľa jeho slov našou sestrou.

5. Radostný začiatok

Po evanjelistovi Lukášovi štafetu v predstavovaní Miriam preberá evanjelista Ján. Jeho evanjelium nás vedie do mystických hĺbok nielen v poznávaní Ježiša, ale i jeho matky. Na začiatku Ježišovho verejného účinkovania opisuje ich účasť na svadbe v Káne. Bolo to poblíž Nazareta, zopár kilometrov na sever, kde pre nás Ján urobil jedinečné zábery o Ježišovej matke. Akoby ukážku z každodenne všednej Miriaminej biografie. Keby sme mali iba túto, stačila by, aby sme videli do jej duše. Predstavil nám ju v jednej konkrétnej životnej situácii, ale koľko podobných ich mohlo v skutočnosti byť?!

Nielen Ježiša, ale i Miriam nám evanjelista Ján ukazuje ako takých, ktorí sa tešia z našej radosti, ktorí ľudskú radosť netíšia, ale zväčšujú. Hojné jedlo a pitie, spev i tanec, to všetko malo na svadbe trvať sedem dní bez prestávky. Pravda, okrem chudobných, ktorí na to nemali. Mnohorozmerný Ján zároveň svadbou naznačuje analógiu novej, definitívnej zmluvy s Bohom a hojnosť mesiášskych čias, ktoré práve nastali.

Na svadbu šla i Miriam, hoci po našom by sa ako vdova mohla vyhovoriť. No nedala sa príliš strhnúť radosťou z Ježišovej blízkosti, ani z počtu učeníkov, ktorí sa okolo neho zhromaždili. Vnímala celkovú situáciu a všetkých, a preto včas zbadala, že svadobčanom začína chýbať víno. A to, čo zbadala, neostalo pre ňu dákou teóriou. Súčasne cítila voči mladomanželom, ktorým hrozilo verejné zahanbenie, súcitiť – celkom prirodzene sa vedela vžiť do ich situácie. No Miriam ide ešte ďalej. Nielen vidí, spolucíti, ale i koná. Premyslene,

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

taktne, z úzadia. Povie, čo treba, Ježišovi i obsluhujúcim, ktorých sila jej pohľadu presvedčí. Snaží sa uchrániť nielen mladých pred pokazením ich najkrajšieho dňa, ale aj starejšieho od starostí. Robí to tak, aby si nikto nevšimol, že niečo mohlo celú slávnosť naštrbiť, a všetci sa mohli vrátiť domov spokojní. Jej nezištná skrytosť je znakom veľkej zrelosti.

Doteraz sme Miriam vnímali skôr ako ženu málovravnú, uzobranú. No Miriam v Káne je všetkým iným, len nie nejakou ustráchanou, pasívnou ženou. Smelo predstúpi pred Ježiša, ako voľakedy múdra žena z Tekuy pred kráľa Dávida.⁴ Nielen hovorí, koná, iniciuje, ale v konečnom dôsledku aj prorokuje, čo sa stane, a zároveň vedie, sprevádza. Ako prorokyne Debora šíkom vojakov či Holda kráľovým poslom, alebo ako Abigail, ktorá prezieravo dáva pokyny služobníkom svojho pána.⁵ To je Miriam: celostná, zrelá. Začína s Ježišom verejne spolupracovať. Jedná, aby posilnila vieru mužov i žien, ktorí sa zoskupujú okolo Ježiša. Vskutku, Mária mohla slúžiť všetkým, lebo neslúžila sebe.

„Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo.“ Mt 5, 7

Miriamina nenútená intervencia v Káne nám môže pripomenúť aj príhovor kráľovnej Betsabe u svojho syna, kráľa Šalamúna, alebo lepšie kráľovnej Ester za svoj ľud.⁶ Ukazuje, že už mala skúsenosť, ako si jej syn vedel poradiť s ťažkými situáciami, v ktorých sa ocitli tí najbiednejší. No ak by ju ešte nemala, o to viac udivuje jej dôvera, že Ježiš môže urobiť pre svadobčanov hoci i zázrak. Za týchto okolností na svadbe to bolo zrejme prvýkrát pred širšou verejnosťou. V evanjeliu sú to však Miriamine posledné slová, jej testament.

A predsa z ľudského hľadiska, vo chvíli rodinnej pohody na svadbe, Ježiš sa stavia k matke napohľad odmietavo. Zároveň, čo nám zvyčajne ujde, ju stavia na svoju stranu. Nabáda ju, aby sa nemiešala do svadobčanov a ani do jeho poslania. Koľká otvorenosť vládla medzi nimi! Podľa sporých evanjeliových úryvkov je dosť pravdepodobné, že medzi nimi existoval akýsi tajuplný odstup. Ich vzťah sa nerozvíjal bežným spôsobom. V niečom bol pre Miriam neuchopiteľný, stálou matériou pre vieru. Ak pre žiadnu ženu nie je ľahké byť fyzicky, ale hlavne psychicky a duchovne matkou svojmu dieťaťu, o to skôr to muselo platiť pre Miriamino materstvo. Chudobná Jahveho mohla cítiť synov chlad, a predsa sa nespráva dotkливо. Naopak, jedná pozitívne. Akoby chcela sluhom povedať, že majú byť pripravení, lebo tu sa môže udiť všeličo, dokonca aj zázrak.

Ježiš oslovuje Miriam – pre nás dosť odmerane – *žena*, podobne ako Samaritánku či Máriu Magdalénu. A predsa tento „titul“ znamená vlastne viac ako oslovenie anjelom, viac

⁴ Porov. 2 Sam, 14, 2 – 17.

⁵ Porov. Sdc 4, 14; 2 Krn 34, 22; 1 Sam 25, 18.

⁶ Porov. 1 Kr 2, 19; Est 7, 3.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

ako jej meno Miriam. Nazýva ju ženou v tom najkrajšom zmysle slova, nie tak fyzicky, ale v tom hlboko ľudskom význame. Volá ju ako tú, ktorá bola vysnívaná od počiatku, keď ju Boh stvoril. Najjednoduchšie. Ježišovo slovo je pravdivé, platí naplno – teda Miriam bola naplno ženou. Robí ju tak novou Evou, ba nevestou z *Piesne piesní* či stelesnenou Múdroťou z *Knihy prísloví*.⁷ Ved' nik pred ním, ba ani po ňom si ženu necenil tak ako Ježiš. Netreba za tým vidieť aj Miriam? Bola to práve ona, ktorá vťahovala Ježiša do konkrétností života, čo je genialitou opravdivých žien. A vskutku, hneď od začiatku prúdi cez ňu k jeho učeníkom akási živá miazga blízkosti.

4. V škole syna

Život v Nazarete prebiehal v namáhavej každodennosti. Anjelove slová, zážitok s pastiermi, Simeonom či mudrcmi z Východu sa už stávali hmlistou minulosťou. Možno v návale každodenných starostí Miriam už-už zabúdala, ako jej neobyčajný príbeh začal. A vtedy to prišlo. Ako každý rok putovali s Jozefom na Veľkú noc do Jeruzalema. Toto mesto bolo srdcom celej krajiny a v srdci každého pravoverného Žida. Je postavené na rozložitom kopci, obklopenom hlbokými údoliami. Preto ho bolo už zďaleka vidno a vlastne z takmer každej strany sa doň muselo vystupovať. Na najvyššom mieste bol postavený chrám, obklopený obrovským nádvorím, v strede ktorého čnela do výšky zlatom zdobená chrámová svätyňa. Aj keď ženy do chrámu nemuseli putovať, zaiste aj Miriam priťahovalo miesto zvláštnej Pánovej prítomnosti vo svätyni svätých. V kútiku srdca možno dúfala, že Pán jej do všedných dní poskytne nové znamenie či posilu. A poskytol. Ale inak, ako to čakala.

Ježiš mal už dvanásť rokov, čiže podľa zákona bol na prahu dospelosti. Lásku k chrámu Miriam zaiste vstúpila aj jemu. Keď doň Ježiš putoval, spolu s Nazaretčanmi cestou spievali: „*Zaradoval som sa, keď mi povedali: „Pôjdeme do domu Pánovho.“*“⁸ Pre chudobného vidieckeho chlapca musela byť návšteva chrámu ohromujúcim zážitkom. A predsa, možno už vtedy ho znepokojila trhovú atmosféru kupčenia, ktorú zažil v Otcovom dome.

Navonok všetko prebiehalo ako obvykle. Až pri návrate, po celodennej ceste rodičia zbadali, že Ježiš nie je s nimi. Táto skutočnosť by mohla spochybniť Miriaminu starostlivosť,

⁷ Porov. *Prís* 8, 22 – 31.

⁸ Porov. *Ž* 122, 1.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

či Jozefovu zodpovednosť, alebo Ježišovu podriadenosť. No nedorozumenia medzi blízkymi v rodine sú bežné a nikdy nie sú čierno-biele. To, že sa Ježiš stratil, bol napohľad Miriamin a Jozefov pedagogický neúspech, ale po ľudskej stránke by sme im mohli gratulovať, že synovi poskytovali nadštandardnú dôveru a slobodu, ktorú dovtedy asi nezneužil. Až kým do nazaretskej rodiny citeľne nevstúpil Otec. Jeho zásah pozýval do novej etapy dozrievania nielen Ježiša, ale aj Miriam s Jozefom.

„Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení.“ Mt 5, 4

Ktovie, či Jozef pri hľadaní Ježiša stíhal Miriaminmu materskému tempu!? Miriam mohol poháňať strach, či ho ešte nájdu, alebo obavy, čo ak ho odvliekli do cudziny alebo ho chcú zabiť... Tri dni trápenia, temnoty ako predobraz času od jeho smrti po zmŕtvychvstanie. Keď ho v chrámovej tlačnici konečne našli v pozícii učeníka, bola Miriam po obrovskom psychickom vypätí a fyzickej námahe, a predsa nestratila hlavu. Ako dobrá vychovávateľka vedela, že najprv sa ho musí spýtať, prečo to urobil. Až potom synovi vecne poukázala na dôsledky jeho konania, pričom seba dala skromne na druhé miesto a svojho tichého manžela na prvé. No zo synovej strany nasledovalo vyhlásenie nezávislosti! Ako toľko rodičov všetkých čias ani ona nerozumela jeho odpovedi. Aspoň nie úplne. Vedela však, že najlepším liekom bude ticho, uvažovanie a modlitba. V nich sa bude odteraz intenzívnejšie učiť, že Ježiš patrí nielen im, ale v prvom rade Otcovi a potom všetkým ľuďom. Aj ona potrebovala prerásť svoj materinský inštinkt, ktorý obyčajné matky nikdy celkom neovládnu. Spoznávať, že sa Ježiša nesmie zmocňovať, aby si ho udržala, a to ani nevedome, v najskrytejších hĺbinách srdca. On má byť dokonale slobodný. Nazaret teda nielen bol, ale i naďalej mal zostať školou slobody.

Môžeme iba tušiť, koľko rešpektu a láskyplného mlčania nasledovalo po tomto napätí. Zaiste si Miriam v tichu cesty domov spomenula na dávneho proroka Samuela, ktorý od útleho veku slúžil v Pánovej svätyni. Ako ho tam jeho matka Anna celkom malého nechala a každý rok – ako rástol – mu nosila nový, trochu väčší plášť.⁹ A Miriam mohla ďakovať Pánovi, že hoci aj Ježiš, ako Samuel, prespal pri Pánovej arche aspoň jednu noc, neostal v chráme natrvalo a vracia sa s nimi do Nazareta. Tušila už, že príde čas, keď sa nevráti?

Ako Miriam na začiatku počúvala anjela, Alžbetu, pastierov či Simeona, i teraz si znovu a znovu premieta posledné udalosti, aby načúvala svojmu synovi a uvažuje vo svojom srdci. Napriek spoločnému úsiliu s Jozefom dobre mu porozumieť evanjelista Lukáš otvorene píše: „A oni nepochopili...“ Aj z tejto poznámky môžeme usudzovať, že Miriam žila v skutočnej, nie vysnívanej realite, s bolestnými protikladmi. Zďaleka nerozumela všetkému. Skôr žila

⁹ Porov. 1 Sam 2, 19.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

v ustavičnej snahe porozumieť. Aj ona spolu so synom rástla vo vnútornej múdrosti, ktorá pramení z opätovného čítania a zvažovania osobných a historických udalostí. S realizmom a hlbokou vierou.

Možno sa pýtame, ako si vysvetliť Miriaminu vnútornú silu? Zaiste ju posilňovala schopnosť kontemplácie. Kontemplatívny človek vie vyjsť sám zo seba, vie pochopiť vnútorný zmysel udalostí a potom vykročiť v ústrety aj druhým.

3. Do Betlehema

Jozef i Miriam poznali násilnú krutosť Rimanov, ktorí roky plienili po celom okolí. A hoci už od Dávidových čias Židov iritovalo každé sčítavanie ľudu, Lukáš chce ukázať, že Ježiš – hoci sa ešte ani nenarodil – sa nezaraďuje medzi rebelov proti utláčateľom. Jeho rodičia poslúchnu nariadenie o sčítaní a idú do Betlehema. A to práve v najkritickejšom momente: pred pôrodom. No podľa evanjelistu Matúša mohol mať Jozef svoj dedičný podiel v Betleheme, a preto si manželku mal odvieť práve tam.¹⁰ Dnes už nezistíme, ako to presne bolo, lebo zrejme podrobné informácie nemal k dispozícii ani evanjelista Lukáš. Akokoľvek, obe ich správy by sa mohli aj dopĺňať.

Do Betlehema, kúsok na juh od Jeruzalema, to bolo dobrých 150 km horskými cestičkami. Miriam nerobila okolky. Keď sa jej cesta so stupňujúcou námahou za Jeruzalemom chýlila ku koncu, prechádzali s Jozefom pri hrobe pramatky Ráchel, Jakubovej obľúbenej manželky. Miriam zaiste vedela, že zomrela po dlhej ceste pri pôrode. Ľahko si mohla pomyslieť: Nebude to Pán chcieť aj odo mňa?

Keď prišli do Betlehema, rodiska kráľa Dávida, ktorý mal srdce pastiera, mohlo byť len prirodzené, že Jozefova rodina sa nemusela potešiť z neznámej a nečakanej manželky vo vysokom štádiu tehotenstva. Skutočnosť, že dom Jozefovej rodiny – v prípade chudobných pozostávajúci iba z jednej miestnosti – bol preplnený, hovorí aj o tom, že na pôrod prvorodičky vhodný nebol.¹¹ Zrejme preto Miriam rodí v špinavej, chladnej maštali a snaží sa

¹⁰ Porov. *Mt 2, 11*.

¹¹ Keďže evanjelista Lukáš nepochádzal z Palestíny, nepoznal z vlastnej skúsenosti jej vtedajšie reálie. Vo svojom evanjeliu hovorí, že pre Máriin pôrod nebolo v Betleheme miesto (*Lk 2, 7*). Grécke slovo *katalyma*, ktoré použil nielen v tomto prípade, ale aj pre miesto slávenia Poslednej večere (*Lk 22,11*) má význam v zmysle *príbytku*. Jeho slovenský preklad v *Lk 2,7* ako *hostinec* nie je najvhodnejší.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

uveriť, že jej dieťa je Pánovým synom. A pochopiť, prečo si pre jeho príchod vybral ukázkové provizórium. Aj keď sa evanjeliá o zvieratách v betlehemskej maštali nezmieňujú, Lukášovi stačilo spojitost s prorokom Izaiášom naznačiť prostredníctvom jasieľ. No nielen Izaiáš, ale i naša skúsenosť dosvedčuje, že domáce zvieratá si svojho pána veľmi dobre poznajú už po hlase, kým o nás ľuďoch to vždy neplatí.¹²

Už počnúc cestou do Betlehema všetko protirečilo tomu, že sa má narodiť Mesiáš. Miriam prijíma, že ju Boh neušetril od namáhavej cesty, že jej nezabezpečil dôstojný príbytok pre pôrod, možno ani láskavú pomoc najbližších. A to v jednom z najťažších momentov v živote ženy. Najmä v staroveku bol pôrod neustálym rizikom smrti matky i dieťaťa. Je pravda, že *Lukášovo evanjelium* nám Ježišov príchod predstavuje vo veľkej radosti, ale je to skôr radosť z nadchádzajúcej spásy, vyrastajúca na pozadí bolesti a tmy.¹³

Dodnes je v Betleheme mnoho vápencových dutín a previsov, kam sa pastieri aj so svojimi stádami na noc uchýľovali. Hoci sa Jozef zaiste snažil pre Miriam zabezpečiť vhodnejší príbytok, Pán nechcel, aby sa Ježiš narodil uprostred ruchu. Viac ako pohodlie potrebovali súkromie. A potom vedel, že ani do chudobného betlehemskeho domu by sa opovrhovaní, nečistí pastieri – Pánovi maličká – nedostali a nepriniesli by pre Miriam ani pre Jozefa posilu vo viere. Možno ani mudrci by v mestečku plnom ľudí nevedeli rozoznať, komu vlastne zvláštna hviezda patrí. A potom, keby sa Ježiš bol narodil v Nazarete, ako by stretli ďalších chudobných Pána: Simeona, Annu...? A mohli by sme pokračovať ďalej a ďalej. Tak evanjelisti ukazujú, že Boh je ten, ktorý vie. Zároveň, že od tmy viery zďaleka neoslobodil ani Miriam ani Jozefa. Ale tiež to, že ak dopustí, neopustí. Práve naopak. No protekciu nemal ani jeden z nich. Ved' ako by nám boli – okrem hriechu – vo všetkom podobní?

„Blahoslavení chudobní, lebo vaše je Božie kráľovstvo.“ Lk 6, 20

V betlehemskej maštali sa tak mohli stretnúť chudobní pastieri s chudobnou rodinou i pocestní mudrci s pocestnými z Nazareta. Lukáš zdôrazňuje, že keď pastieri začuli Božie slovo cez anjela, stanú sa po Miriam a Jozefovi nielen prvými poslucháčmi, ale aj prvými ohlasovateľmi evanjelia. Hneď poslúchnu a idú vyhľadať novonarodeného Spasiteľa. Dokonca po dlhom Pánovom mlčaní môže aj Miriam počuť Pánov odkaz, odovzdaný cez pastierov: *„Dnes sa vám narodil Spasiteľ...“* Ktovie, či jej nebolo ťažké, keď sa znova a znova dozvedala od cudzích ľudí hlboký zmysel toho, čo sa dialo a tak intímne týkalo práve jej. Aj od tých najposlednejších, akými boli pastieri, ktorí pre svoj život v prírode nemohli zachovávať všetky predpisy zákona. Vskutku, Miriam bude celý život odkázaná na to, aby

¹² Porov. Iz 1, 3.

¹³ Porov. Lk 1, 14. 28. 58 (pričom vo verši 14 sa motív radosti opakuje) a Lk 2, 10.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

hľadala Božie stopy vo vonkajších okolnostiach. Možno to Pánovi zazlievame aj my, no ak by mala všetko vopred jasné, podobala by sa skôr na nejakého robota než na osobu schopnú slobodne a zodpovedne vstúpiť do spolupráce s Najvyšším. Je možné aj to, že Miriam predpokladala, že súhlasom s porodením Božieho Syna jej poslanie je na konci. Ale nebolo to tak. Dobrodružstvo s Pánom sa rozvinulo práve vtedy, keď si myslela, že svoje *áno* splnila.

2. Do judejských hôr

Stať sa učeníkom vteleného Slova znamená žiť v pohybe. Aj Miriam kráčala nielen na ceste viery, ale veľmi často aj reálne. V Lukášovom opise Ježišovho detstva ďalej čítame, že Miriam sa hneď ponáhľala hornatým krajom – presne taký ho možno vidieť i dnes – k svojej príbuznej Alžbete. Zachytila totiž nenápadné znamenie, ktoré jej slovami anjela nechal Pán.

V tých časoch dcéry súce na vydaj nemohli chodiť samé skoro ani na ulicu, nieto ešte na výlety po krajine. Žili chránené v úzkom kruhu domova. O to skôr, ak už boli zasnúbené. Hoci Miriam svojim najbližším nemohla len tak ľahko zdôvodniť, prečo chce navštíviť Alžbetu, predsa cítila, že musí ísť. Ak si dovolenie vyžiadala, znamená to, že nebola pozväzovaná zvyklosťami a vedela byť vo svojich rozhodnutiach pevná. Mala svoju hlavu, srdce i vôľu. A rodina jej dôverovala.

Keďže Zachariáš bol nemý a Alžbeta sa so svojím tehotenstvom skrývala, zvesť o tom, že konečne budú mať potomka, sa nemohla rozšíriť, najmä nie do vzdialenej Galiley. A tak Pán pripravil pre Miriam nečakané svetlo, či sa jej samej to všetko s návštevou Božieho posla nesnívalo: Alžbetu podľa jeho slov naozaj nájde v požehnanom stave.

Miriam pravdepodobne poznala Alžbetino zahanbenie pred príbuznými či verejnosťou, možno za ňu Pána i prosila. Evanjelium nehovorí, že jej išla pomáhať, ako si to väčšinou automaticky vysvetľujeme. Ved' ktovie, či potrebovali pomoc mladého dievčaťa z tak ďaleka, keď v ňom čítame, že Zachariášovci mali svojich príbuzných a susedov. Ledaže by sa Alžbeta bola skrývala aj pred nimi. No Miriam mohla vycítiť, že potrebuje aj solidárnu blízkosť a povzbudenie, ktoré znamenajú viac ako čisto fyzická pomoc. Zaiste chápala, že tehotenstvo v poslednom štádiu dáva zabrať aj mladým ženám, nieto ešte žene v pokročilom veku, ktorá

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

na príchod dieťaťa už ani nepomyslela. A možno chcela byť aj ona tam, kde koná Pán. Aby aj o nej mohli platiť Izaiášove slová: „*Aké krásne sú na horách nohy... posla dobrej zvesti...*“?¹⁴

„Blahoslavená je tá, ktorá uverila, že sa splní, čo jej povedal Pán.“ Lk 1, 45

Tradícia umiestňuje stretnutie Miriam s Alžbetou do dedinky Ain Karim na vrškoch neďaleko Jeruzalema. Miriam sotva napadlo, že sa s dieťaťom pod srdcom podobá na archu zmluvy, ktorá v časoch kráľa Dávida vystupovala práve po tých istých judejských horách k Jeruzalemu. A tiež ako archa, aj ona tam ostane tri mesiace.¹⁵ Skôr mohla cestou uvažovať o pramatke Säre, lebo aj jej už pred stáročiami Pán povedal, že „Bohu nič nie je nemožné“. Začala tušiť, že ak Pán vracia plodnosť Alžbete ako dávnym pramatkám, budú sa diať veľké veci?

Keď sa Miriam otvorila pre svoju vzdialenú príbuznú, dostala z Božej dobroty znamenie, bez ktorého by jej situácia bola enormnou záťažou: Alžbeta naozaj čaká dieťa. Ba dokonca Alžbeta už vedela, že matkou bude aj ona. Boh to robí zvyčajne vždy tak: niečo dá vytušiť v srdci a potom, hoci v tme, ukazuje vtelené, reálne stopy svojho účinkovania v diani okolo. Aj preto sa Miriam, počnúc stretnutím s Alžbetou, učila ešte pozornejšie čítať Božie znamenia v rôznych okolnostiach života.

Keďže sa Alžbeta so svojim tehotenstvom skrývala, je o to dojímavejšie, že Pán k nej nepriamo pozval Miriam, aby sa vzájomne potešili. Alžbeta od radosti žehná mladú Miriam, ako voľakedy Debora žehnala statočnú Jahel a podobné požehnanie dostala i odvážna Judita.¹⁶ Obe svedčia o tom, že vzájomná otvorenosť a solidarita rôznych generácií – už starej Alžbety s mladučkou Miriam – je nielen možná, ale i plodná a radostná. Hovorí to o výnimočnej ľudskej zrelosti oboch: vyvyšujú jedna druhú a spoločne chvália Boha. Nemyslia na to, čo o nich povedia ľudia. Sú orientované na Pána a na nový život. Pri tomto šťastnom stretnutí nám nevdojak – a cestou späť možno i Miriam – prichádza na um iná, a predsa podobná dvojica krásnych pramatiek dejín spásy: už starej Noemi a jej nevesty, mladej Rút, ktoré sa tešili z bolestne a dlho očakávaného „spoločného“ potomka, ktorého im sprostredkoval Pán. Aj Miriam u Alžbety zažila prekypujúcu radosť z komunikácie, spoločnú potechu z nového života. Bol to nádych pred ďalšou náročnou etapou? Ešte skôr, ako sa všetko stane temným pri stretnutí s Jozefom?

Ak pozorne čítame tento evanjeliový úryvok, môže nám pripadať zvláštne, že podľa Lukáša sa Miriam vrátila do Nazareta ešte pred Alžbetiným pôrodom. V skutočnosti to tak

¹⁴ Iz 52, 7.

¹⁵ Porov. 2 Sam 6, 9 – 13.

¹⁶ Porov. Sdc 5, 24; Jdt 15, 10.

nemuselo byť. Evanjelista Lukáš je totiž pri písaní evanjelia hodne poriadkumilovný. Nezačne novú tému, kým nedokončí predchádzajúcu.¹⁷ Preto môžeme predpokladať, že Miriam ostala u svojej príbuznej aj počas pôrodu. A ochota pomáhať ju určite urobila zručnou. Veď Pán najlepšie vedel, že pri narodení Ježiša sa jej zide každá, i najmenšia skúsenosť, najmä ak bude ponechaná sama na seba.

1. Dievča z Nazareta

V Palestíne tých čias sa domčeky chudobných stavali zväčša opreté o vápencové svahy, do ktorých sa vyhlbila časť príbytku. K nim sa zvyčajne vytesal aj priestor na skladovanie potravín či nástrojov alebo i malá maštaľ. V zime kameň udržiaval v miestnostiach znesiteľnú teplotu a počas letných páľav aspoň trochu chladil. Zvyšky takéhoto domčeka sa dodnes uchovávajú v Bazilike Zvestovania, kde podľa tradície Pánov posol navštívil chudobnú židovskú dievčinu.

Kto bola Miriam z Nazaretu? Evanjelium nám o nej vo chvíli zvestovania hovorí len to, že bola zasnúbená s Jozefom z Dávidovho rodu. Nebola dcérou kňaza, ani nepatrila do kňazskej rodiny. Zrejme žila nenápadným životom chudobného židovského dievčaťa a čakala, až si ju Jozef odvedie do svojho domu. V tých časoch bol manželský život zameraný v prvom rade na plodenie detí, preto sa svadba diala až vtedy, keď dievča dozrelo a mohlo sa stať matkou. Preto Miriam mohla mať v čase zvestovania okolo dvanásť či trinásť rokov.

Návšteva Božieho posla ju pravdepodobne prekvapila pri každodenných prácach. V Písme realisticky čítame, že sa preľakla, no vzápätí sa s priesračnosťou čistých srdcom a priamosťou žien, ktoré si uvedomujú svoju hodnotu, pýta anjela: „Ako sa to stane?“ Možno aj preto, že čas jej plodnosti ešte neprišiel. Vidíme, že pri stretnutí s Božím poslom nie je zakríknutá ani pasívna. Naopak, má odvahu klásť otázky. A skutočne, Miriamin postoj a slová nasvedčujú, že jej premena v zrelú ženu nastáva. Už nijako nie je dievčatkom. Ako opravdivá Židovka vedela, že jej Boh miluje prvotiny, a preto mohla porozumieť, že z jej strany pre Božie plány nezrelosť už nebude prekážať.

¹⁷ Napríklad v *Lukášovom evanjeliu* sa o Ježišovej verejnej činnosti začína hovoriť až po smrti Jána Krstiteľa.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

V krátkom čase si musela uvedomiť – veď Pán čakal od nej plnohodnotné *áno* –, že neviditeľný Boh ju pozýva do priamej spolupráce. Preto nielen predstavy o svojej budúcnosti, ale aj mienku ľudí, i tých najbližších, ba i svoj život musí dať bokom. Aby jej *áno* mohlo byť

v tej najdiskrétnejšej oblasti každej ženy úplné, zaiste jej Pán prostredníctvom anjela dal možnosť aspoň matne si uvedomiť jeho dôsledky. Najmä sklamanie, ktoré môže spôsobiť Jozefovi a svojej rodine, či hanbu pred verejnosťou. Hoci taká mladučká, vo veku najkrajších snov a ideálov, súhlasila a dala Božie pranie do centra svojho života. Takéhoto úplného nasadenia je schopný asi len mladý človek. Vskutku, *áno*, ktoré dala Pánovi, ohromne skomplikovalo jej už aj tak náročný život.

Ako je možné, že bola schopná toľkej disponibility, že bola natoľko zrelá? Čo vieme o jej živote viery, o jej vzťahu k Bohu? Málo. Napríklad to, že sa ako veriaca Židovka ráno i večer modlievala slovami Písma: *Počúvaj, Izrael...* Zrejme sa túto modlitbu o láske k Pánovi, krédo pravých Izraelitov, modlila celým srdcom, veľmi úprimne a hlboko. A ak by aj pre svoju mladosť ešte nepoznala dobre Písma, Duchu Svätému na účinkovanie v nej zaiste stačila. Lebo kto miluje, ten zachováva, čiže počúva a počúvne Otcovo slovo. A u neho si nielen Duch Svätý, ale celá Trojica môže urobiť svoj príbytok.¹⁸

Nazvala sa slúžkou, ale slúžkou Boha a ľudí pre Boha. Nie pre historické okolnosti patriarchálnej doby. Ani pre pokoru, ale pre ochotu. Presne tak, ako Izaiáš nazval Mesiáša Pánovým služobníkom – ako najvýrečnejší predobraz jej nastávajúceho syna.

„Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha.“ Mt 5, 8

Správa o tomto stretnutí s anjelom Gabrielom sa do evanjelií mohla dostať až po jej smrti, keď už nebolo možno spresniť ju ani rozšíriť. Sústreďuje sa na to najdôležitejšie, čo máme vedieť o vtelení Božieho Syna, nie na ňu – ako to uvidíme aj pri ostatných udalostiach z jej života. Aj preto nám neodpovedá na všetko, čo by nás zaujímalo. Anjel jej kázal iba tri veci: radovať sa, nebáť sa a dať dieťaťu meno. O ostatné sa mal postarať Najvyšší. Boh jej v tomto zjavení dal poznať iba to najnutnejšie, a síce, že počne Božím pôsobením. Zostúpi na ňu Duch Svätý a ako ľud na púšti chránil tieň Pánovho oblaku, tak svojou ochranou zatieni i ju. To jej malo stačiť, aby prijala všetky komplikácie spojené s nečakaným tehotenstvom. Zvyšné ostalo v tme, aby deň čo deň zodpovedne kráčala v ústrety nejasnej budúcnosti.

Z evanjelia nevieme presne určiť, či sa Mária rozhodla pre panenstvo, ktoré Jozef mal chrániť, alebo pre manželstvo, ktoré jej mal pomôcť naplniť. No Máriina čistota sa prejavovala nielen panenstvom, ale najmä odpútanosťou od seba: Ak chcela zostať pannou,

¹⁸ Porov. *Jn 14, 23 – 24.*

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

**Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko**

Boh ju volá byť matkou. Ak chcela byť matkou, čo je reálnejšie, má sa ňou stať panensky. Jej *staň sa* bolo oveľa hlbšie ako len súhlas pre materstvo, zahrňovalo celú jej bytosť.

Kontext celého evanjelia naznačuje, že tajomstvo zvestovania počas Ježišovho verejného účinkovania neprekročilo Miriamine ústa. Jej mlčanie nás udivuje. Možnosť byť Božou matkou, a byť ňou nečakaným a nepochopiteľným spôsobom, by vyviedla z rovnováhy každého. A skutočne. S kým o tom hovoriť, na koho sa obrátiť? Ved' sa hneď nemohla presvedčiť, či anjelove slová neboli len nejakým druhom preludu. Ak Miriam, taká mladá, chráni svoje tajomstvo v úplnom mlčaní, svedčí to o jej mimoriadnej zrelosti.

Pánov anjel hovoril o dvoch ženách: o ešte neplodnej Miriam a už nadobro neplodnej Alžbete. Do života oboch zasiahol Pán. Obdarí novým životom tú, ktorá nepozná muža, a aj tú, ktorá podobne ako pramatka Sára bola dvojnásobne neplodná: aj pre svoj vek dávno po období plodnosti.

Skutočnosť, že Lukášovo rozprávanie je veľmi podobné iným zvestovaniam Starého zákona, napríklad aj ohláseniu narodenia mocného vysloboditeľa Samsona¹⁹, naznačuje jeho úsilie ukázať, že Miriam svojím *áno* nielen počúva Božie posolstvo. Ona ho aj počúvne, čiže poslúchne a stane sa tak prvorodenou učeníčkou radostnej zvesti svojho syna. Svojím *áno* podpisuje nielenže bianko Pánovi, ale aj záväznú prihlášku do celoživotného učeníctva radostnej zvesti, ktorú jej ohlásil anjel. Prvá počula evanjelium o bezprostrednom príchode Ježiša Krista a prvá si ho zvolila.

¹⁹ Porov. *Sdc* 13, 2 – 5.

Istituto Figlie di Maria Ausiliatrice

Salesiane di Don Bosco

Inšpektória Sv. Jána Bosca - SLK
Bratislava - Slovensko